

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΕΥΣΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ

**Μετανάστες/τριες-πρόσφυγες/ισσες:
Ρατσιστικά μηνύματα ... σε αντιρατσιστικά κείμενα**

ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Κυριακούλα Τζωρτζάτου

Μεταδιδακτορική ερευνήτρια
Τμήμα Φιλολογίας
Πανεπιστήμιο Πατρών

Βάσια Τσάμη

Μεταδιδακτορική ερευνήτρια
Τμήμα Φιλολογίας
Πανεπιστήμιο Πατρών

TRACE

Ανιχνεύοντας τον ρατσισμό στον αντιρατσιστικό λόγο:
Μια κριτική προσέγγιση στον ευρωπαϊκό δημόσιο λόγο
για τη μεταναστευτική και προσφυγική κρίση

 ΕΛΙΔΕΚ.
Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας & Καινοτομίας

ΠΑΤΡΑ

2023

Εισαγωγή:

Στόχοι διδακτικού υλικού

Η ευρεία μετακίνηση προσφυγικών και μεταναστευτικών πληθυσμών προς τον ευρωπαϊκό χώρο, ιδιαίτερα από το 2015 και εξής, είχε ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση και την ανάδυση ποικίλων στάσεων και πρακτικών προς αυτούς, από ρατσιστικές και ξενοφοβικές έως ανθρωπιστικές και αλληλέγγυες. Έτσι, παράλληλα με τα ρατσιστικά κείμενα, δηλαδή τα κείμενα μέσω των οποίων προωθούνται πρακτικές διάκρισης εις βάρος μειονοτικών πληθυσμών (βλ. van Dijk 2008: 103) κυκλοφορούν στη δημόσια σφαίρα ποικίλα αντιρατσιστικά κείμενα, με στόχο την καταπολέμηση του ρατσισμού και την ενίσχυση της αλληλεγγύης και του ανθρωπισμού.

Ωστόσο, τα αντιρατσιστικά αυτά κείμενα συχνά φαίνεται να αναπαράγουν ρατσιστικές αντιλήψεις (Αρχάκης κ.ά. 2023). Με άλλα λόγια, φαίνεται ότι οι ρατσιστικές αντιλήψεις δεν καλλιεργούνται μόνο μέσα από τον λόγο μίσους (*hate speech*, βλ. Assimakopoulos κ.ά., 2017), ο οποίος στιγματίζει και δαιμονοποιεί απροκάλυπτα τους μεταναστευτικούς-προσφυγικούς πληθυσμούς. Καλλιεργούνται επίσης, μέσα από τον (φαινομενικά) αντιρατσιστικό λόγο, ο οποίος ενώ, έχει στόχο να καταγγείλει ρατσιστικές πρακτικές, καταλήγει να απηχεί ανισότητες, να τις συγκαλύπτει και να τις αναπαράγει. Από αυτή τη συνύπαρξη ρατσιστικών και αντιρατσιστικών θέσεων στα ίδια (περι)κείμενα προκύπτει ένα νέο είδος αμφίσημου ρατσισμού, ο *ρευστός ρατσισμός* (*liquid racism*, Weaver 2016: 63-64).

Στο πλαίσιο αυτό, θεωρούμε καθοριστικό τον ρόλο της εκπαίδευσης ώστε να επιτευχθεί η ενδυνάμωση των κριτικών αντανεκλαστικών των μαθητών/τριών σε θέματα ρατσισμού, αντιρατσισμού και ρευστού ρατσισμού. Απώτερος στόχος μας είναι η ανάπτυξη της κριτικής τους ικανότητας ώστε να είναι σε θέση να ανιχνεύουν και να μην αποδέχονται άκριτα τις ρατσιστικές αντιλήψεις οι οποίες καλλιεργούνται μέσα από τον προσχηματικά αντιρατσιστικό λόγο.

Χρήσιμο διδακτικό υλικό, ώστε να συζητηθούν στην τάξη οι γλωσσικοί και άλλοι σημειωτικοί τρόποι με τους οποίους πραγματώνεται ο ρατσισμός και ο αντιρατσισμός αποτελούν τα κείμενα ρευστού ρατσισμού. Πρόκειται για κείμενα, τα οποία, αν και φαινομενικά επιδιώκουν την καταγγελία του ρατσισμού, τελικά δεν μπορούν να απεμπλακούν από την προώθηση της κοινωνικής ανισότητας σε βάρος των μεταναστευτικών-προσφυγικών πληθυσμών (βλ. Τσάκωνα κ.ά. 2020, Τσάμη κ.ά. υπό προετοιμασία). Η διδακτική αξιοποίηση κειμένων ρευστού

ρατσισμού θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο του *κριτικού γραμματισμού* (*critical literacy*), ο οποίος αποσκοπεί στον προσανατολισμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε αναλύσεις που αποκαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα ενισχύουν (συχνά υπόρρητα και καλυμμένα) κοινωνιογλωσσικές ανισότητες, διακρίσεις, φαινόμενα ρατσισμού κ.λπ. (Fairclough 1995: 217). Ένα πρόγραμμα κριτικού γραμματισμού στοχεύει οι μαθητές/τριες να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν, να αμφισβητούν και να επιχειρούν να μεταβάλλουν τις κοινωνιογλωσσικές ανισότητες που αναπαράγονται μέσα από τις γλωσσικές, επικοινωνιακές και κειμενικές συμβάσεις (Clark & Ivaníč 1999: 64, 240-241). Οι μαθητές/τριες, καλλιεργώντας τον κριτικό τους γραμματισμό, μπορούν να προσεγγίσουν την κοινωνική πραγματικότητα και τις κοινωνιογλωσσικές δομές όχι ως φυσικά, δεδομένα και αμετάβλητα στοιχεία, αλλά ως φυσικοποιημένες καταστάσεις υπό διαρκή διαπραγμάτευση και μεταβολή (Fairclough 1989: 239).

Εστιάζοντας το ενδιαφέρον μας στην ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας των μαθητών/τριών να ανιχνεύουν φαινόμενα ρευστού ρατσισμού, οι επιμέρους διδακτικοί μας στόχοι μπορούν να διατυπωθούν ως εξής:

Στόχος είναι οι μαθητές/τριες:

- να κατανοήσουν τις έννοιες *ρατσισμός*, *αντιρατσισμός* και *ρευστός ρατσισμός* και να αντιληφθούν τις διαφορετικές στάσεις και πρακτικές απέναντι στους/στις μετανάστες/τριες-πρόσφυγες/ισσες με τις οποίες συνδέονται οι όροι αυτοί.
- να κατανοήσουν ότι ο αποκλεισμός ή/και η αφομοίωση των μεταναστών/τριών και προσφύγων/ισσών αποτελούν ρατσιστικές πρακτικές
- να μπορούν να εντοπίζουν τις γλωσσικές και άλλες σημειωτικές επιλογές με τις οποίες ο ρατσισμός εμφιλοχωρεί σε αντιρατσιστικά κείμενα,
- να αναγνωρίζουν τι είδους πλειονοτικές και τι είδους μεταναστευτικές/προσφυγικές ταυτότητες κατασκευάζονται στα κείμενα ρευστού ρατσισμού (π.χ. οι πρόσφυγες/μετανάστες ως παράνομοι/νόμιμοι, ως πρόβλημα, ως γλωσσικά και πολιτισμικά αφομοιωμένοι/ες),
- να αποκτήσουν επίγνωση των κυρίαρχων στερεοτύπων που συνοδεύουν την αναπαράσταση των προσφύγων/μεταναστών στα «αντιρατσιστικά» κείμενα.

Το διδακτικό υλικό που διαμορφώσαμε προτείνουμε να αξιοποιηθεί στο Γυμνάσιο και η διάρκεια της διδακτικής διαδικασίας προτείνουμε να είναι 4 ώρες. Τέτοιου είδους θεματικές μπορούν να ενταχθούν στη διδακτική διαδικασία με αφορμή θέματα της επικαιρότητας, περιστατικά της σχολικής πραγματικότητας, κείμενα από σχετικά γνωστικά αντικείμενα, σχολικές εκδηλώσεις και εορτασμούς

παγκόσμιων ημερών, όπως για παράδειγμα η 18^η Δεκεμβρίου κατά την οποία γιορτάζουμε την Παγκόσμια Ημέρα Μεταναστών/τριών.

Βασικό περιορισμό για την υλοποίηση του προτεινόμενου διδακτικού υλικού θεωρούμε ότι συνιστούν οι συχνά αρνητικές και επιφυλακτικές στάσεις των εκπαιδευτικών. Οι συζητήσεις για θέματα ρατσισμού, αντιρατσισμού και ρευστού ρατσισμού συχνά μπορεί να θεωρούνται από τους/τις εκπαιδευτικούς «ακατάλληλες» και «επικίνδυνες» για την «ομαλή» και «ελεγχόμενη» λειτουργία της τάξης. Με άλλα λόγια, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να προτιμούν περισσότερο την ιδεολογική ουδετερότητα της διδακτικής διαδικασίας ώστε να μην επηρεαστεί η σύνθεση και η δυναμική της τάξης (Τσάμη κ.ά. 2019). Υπό αυτή την έννοια, το παρόν διδακτικό υλικό φιλοδοξεί να πείσει τους/τις εκπαιδευτικούς ότι είναι σημαντικότερη η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών σε θέματα κοινωνικών διακρίσεων και ανισοτήτων από την διατήρηση ενός «ιδεολογικά διαχειρίσιμου» κλίματος στην τάξη. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η «ομαλή» και «ελεγχόμενη» ιδεολογική διαχείριση της τάξης πολλές φορές αποσιωπά ή/και αναπαράγει γλωσσικά, κοινωνικά και έμφυλα στερεότυπα και φυσικοποιεί κοινωνικές ανισότητες και διακρίσεις (Τσάκωνα κ.ά. 2020).

Βιβλιογραφία

Αρχάκης, Α., Καραχάλιου, Ρ., Τσάμη, Β. & Λαζανάς, Α. (2023). «Ανιχνεύοντας τον ρατσισμό σε ένα σώμα αντιρατσιστικών κειμένων για προσφυγικούς και μεταναστευτικούς πληθυσμούς». Στο Αρχάκης, Α., Καραχάλιου, Ρ. & Τσάκωνα, Β. (επιμ.), *Ιχνηλατώντας τη διείσδυση του ρατσισμού στον αντιρατσιστικό λόγο: Μελέτες για τον ρευστό ρατσισμό*. Αθήνα: Πεδίο.

Assimakopoulos, S., H. F. Baider, & S. Millar (επιμ.). (2017). *Online Hate Speech in the European Union: A Discourse-analytic Perspective*. Berlin: Springer. (Διαθέσιμο: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-3-319-72604-5.pdf>, προσπελάστηκε στις 16/11/2019).

Clark, R. & Ivanič, R. (1999). "Editorial. Raising critical awareness of language: A curriculum aim for the New Millennium". *Language Awareness* 8 (2), 63-70.

Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. London & New York: Longman.

Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London & New York: Longman.

Τσάκωνα, Β., Καραχάλιου, Ρ. & Αρχάκης, Α. (2020). «Μετανάστευση και κριτικός γραμματισμός: Η περίπτωση του ρευστού ρατσισμού». Στο Σ. Σοφοκλέους (επιμ.), *Πρακτικά του 3ου Διεθνούς Συνεδρίου: «Γραμματισμός και Σύγχρονη*

Κοινωνία: Ταυτότητες, Κείμενα, Θεσμοί». Κύπρος, Λευκωσία, 11-12 Οκτωβρίου 2019, 525-539 (βλ. http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/synedria/literacy/2019/3rd_Lit_Con_Proceedings.pdf).

Τσάμη, Β., Καπογιάννη, Ε., Τσάκωνα, Β. & Αρχάκης, Α. (2019). «Το χιούμορ και η διδακτική του αξιοποίηση στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού: Ανίχνευση των στάσεων των εκπαιδευτικών». Ανακοίνωση στο *14th International Conference on Greek Linguistics (ICGL14)*. Πάτρα, Ελλάδα, 5-8 Σεπτεμβρίου.

Τσάμη, Β., Καραχάλιου, Ρ. & Αρχάκης, Α. (υπό προετοιμασία). Ρευστός ρατσισμός στην καμπάνια #StopMindBorders: Μια κριτική εκπαιδευτική πρόταση στο πλαίσιο των πολυγλωσσισμών.

van Dijk, T. A. 2008. *Discourse and Power*. New York: Palgrave Macmillan.

Weaver, S. 2016. *The Rhetoric of Racist Humour: US, UK and Global Race Joking*. London: Routledge.

***** Το παρόν διδακτικό υλικό υποστηρίχθηκε από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ.) στο πλαίσιο της Δράσης "1η Προκήρυξη ερευνητικών έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για την ενίσχυση των μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών και την προμήθεια ερευνητικού εξοπλισμού μεγάλης αξίας". Συγκεκριμένα, το υλικό αυτό υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος "TRACE: Ανιχνεύοντας τον ρατσισμό στον αντιρατσιστικό λόγο: Μια κριτική προσέγγιση στον ευρωπαϊκό δημόσιο λόγο για τη μεταναστευτική και προσφυγική κρίση" (HFRI-FM17-42, HFRI 2019-2022) του Πανεπιστημίου Πατρών με επιστημονικό υπεύθυνο τον καθηγητή Ανάλυσης Λόγου και Κοινωνιογλωσσολογίας Αργύρη Αρχάκη.**

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Μετανάστες/τριες-πρόσφυγες/ισσες:

Ρατσιστικά μηνύματα ... σε αντιρατσιστικά κείμενα

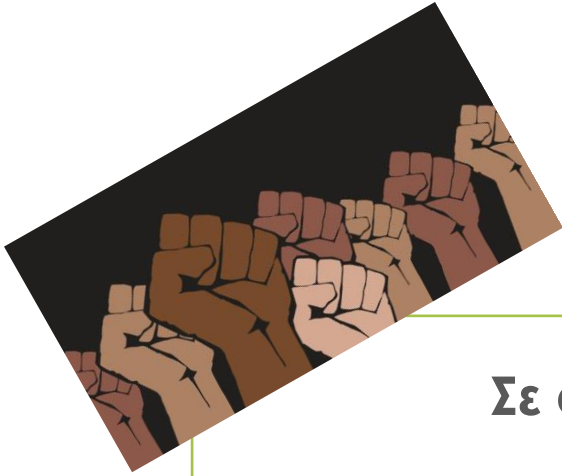
Προτεινόμενες τάξεις προς διδακτική εφαρμογή:

Α', Β', Γ' Γυμνασίου

Προτεινόμενος χρόνος προς διδακτική εφαρμογή:

4 διδακτικές ώρες

Σε αυτήν την ενότητα:

Θα ορίσουμε:

- τι είναι ο/η **πρόσφυγας/ισσα** και
- τι είναι ο/η **μετανάστης/τρια**.

Θα συζητήσουμε:

- τι είναι ο **ρατσισμός** και
- τι είναι ο **αντιρατσισμός**.

Θα μελετήσουμε τους τρόπους με τους οποίους εκφράζονται στα κείμενα:

- ο **ρατσισμός** και
- ο **αντιρατσισμός**.

Θα εντοπίσουμε:

- τον **ρατσισμό σε κείμενα που έχουν ως στόχο την υποστήριξη** των προσφύγων/ισσών-μεταναστών/στριών.

Θα εξηγήσουμε:

- τι είναι ο **ρευστός ρατσισμός**

1. Παρακολουθήστε τα παρακάτω βίντεο:

Πηγή:

<https://www.youtube.com/watch?v=b-DWGOXmoc4>

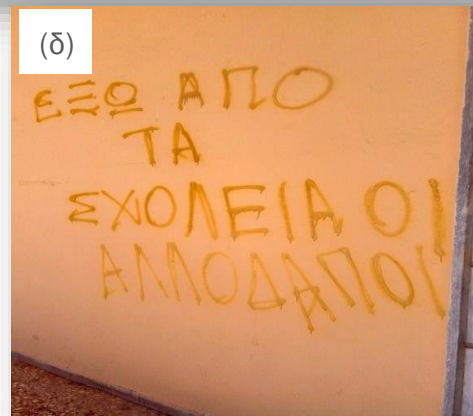
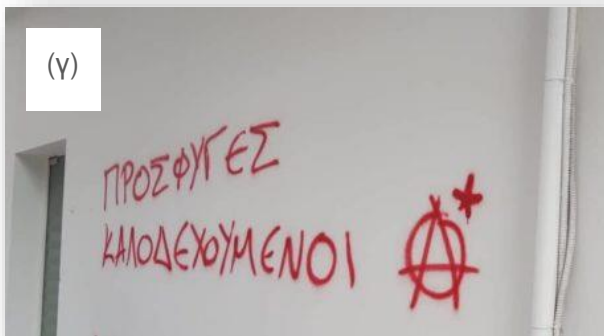
Πηγή:

<https://www.youtube.com/watch?v=C-4s11rRZCg>

- α. Συγκρίνετε τα παραπάνω βίντεο:
 - I. Ποιες ομοιότητες εντοπίζετε στις ιστορίες των δύο γυναικών;
 - II. Ποιες διαφορές εντοπίζετε στους λόγους που οδήγησαν την καθεμιά να πάρει την απόφαση να μετακινηθεί από τη χώρα της;
- β. Συμβουλευτείτε το λεξικό σας και καταγράψτε τι σημαίνει «πρόσφυγας/ισσα» και τι σημαίνει «μετανάστης/τρια». Στη συνέχεια, συζητήστε τι είδους ομοιότητες και τι είδους διαφορές εντοπίζετε στη σημασία των όρων αυτών.
- γ. Με βάση τους όρους που βρήκατε στο λεξικό, προσδιορίστε την ιδιότητα καθεμιάς από τις δύο γυναίκες.
- δ. Έχετε ακούσει άλλες λέξεις οι οποίες να προσδιορίζουν τους/τις πρόσφυγες/ισσες και τους/τις μετανάστες/στρίες; Αν ναι, γράψτε τες στο παρακάτω πλαίσιο:

2. Δείτε προσεκτικά τα παρακάτω συνθήματα:

- α. Σε ποιους/ες αναφέρονται τα παραπάνω συνθήματα και τι είδους απόψεις εκφράζουν για τα άτομα αυτά;
- β. Όλα τα συνθήματα εκφράζουν τις ίδιες απόψεις; Μπορείτε να τα ομαδοποιήσετε ανάλογα με τις απόψεις και τις στάσεις που εκφράζουν;
- γ. Υπάρχει κάποιο ή κάποια από αυτά τα συνθήματα που να σας εκφράζει περισσότερο και θα θέλατε να το είχατε γράψει εσείς;

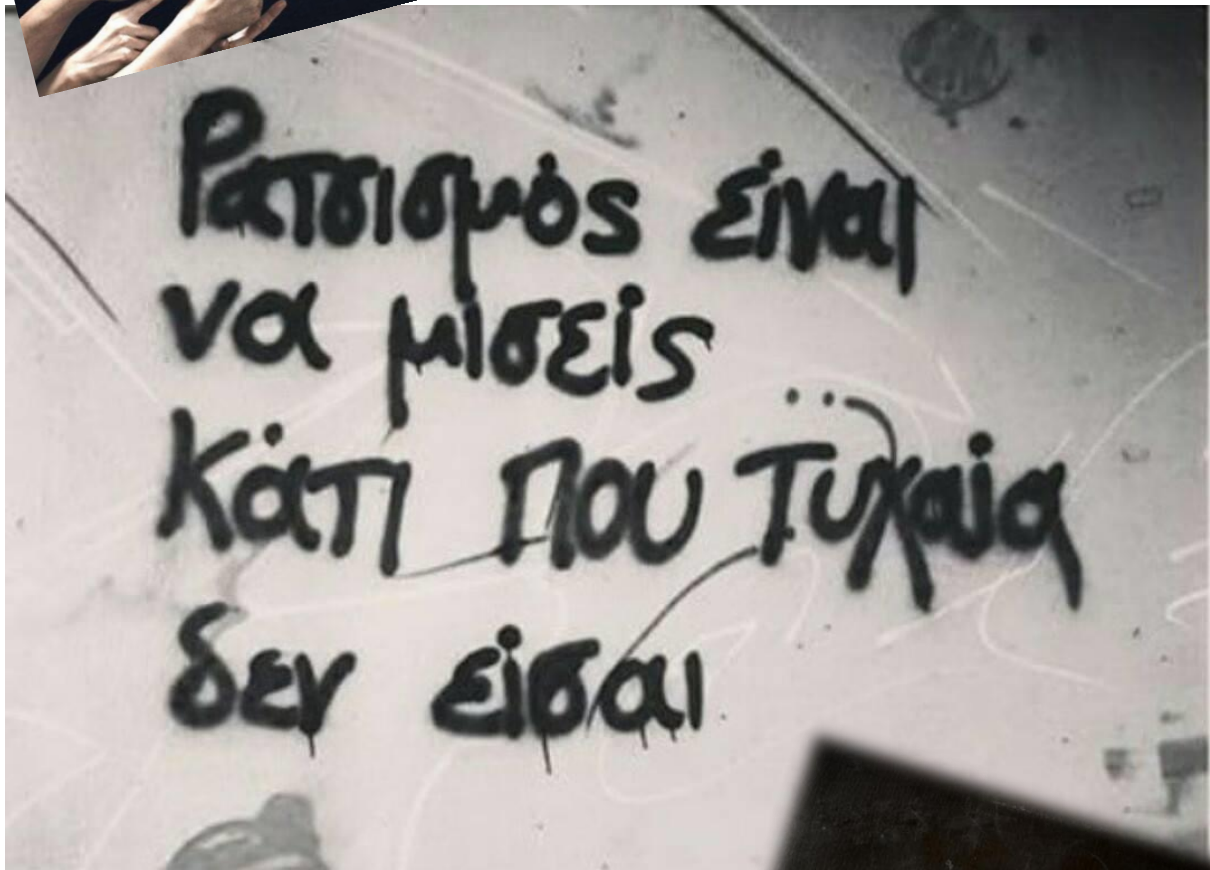
Με βάση τις παραπάνω απόψεις στα συνθήματα, τι πιστεύετε ότι είναι ο **ρατσισμός**;

Ρατσισμός είναι να εκφράζουμε μίσος, υποτίμηση ή φόβο για άτομα που έχουν:

- διαφορετική φυλή,
(π.χ. Δεν τον θέλω να είναι φίλος μου, είναι μαύρος.)
- διαφορετική καταγωγή,
(π.χ. Δεν θέλω να κάτσουμε στο ίδιο θρανίο, γιατί δεν είναι Έλληνας.)
- διαφορετική εξωτερική εμφάνιση,
(π.χ. Οι χοντροί άνθρωποι δεν προσέχουν τον εαυτό τους.)
- διαφορετική νοητική κατάσταση,
(π.χ. Οι αυτιστικοί είναι κουραστικοί επειδή κάνουν συνέχεια τα ίδια και τα ίδια.)
- διαφορετικό φύλο,
(π.χ. Οι γυναίκες δεν οδηγούν καλά, είναι ικανές μόνο για να κάνουν δουλειές στο σπίτι.)
- διαφορετική κοινωνική θέση,
(π.χ. Οι φτωχοί είναι οι πιο αποτυχημένοι άνθρωποι.)
- διαφορετική κατάσταση υγείας,
(π.χ. Δεν θέλω να μου αγγίξει το χέρι, επειδή έχει AIDS.)

από εμάς.

Δείτε πάλι προσεκτικά τα συνθήματα στην άσκηση 2. Μπορείτε τώρα να σκεφτείτε τι είναι **αντιρατσισμός**;

Αντιρατσισμός είναι η προσπάθεια των ανθρώπων να συμβιώνουν με αρμονία και σεβασμό παρά τις διαφορές που μπορεί να έχουν μεταξύ τους.

π.χ. *Όλοι είμαστε ίσοι.*

Όλοι οι άνθρωποι έχουν ίσα δικαιώματα.

Ο αντιρατσισμός, όπως δείχνει η ίδια η λέξη, είναι η αντίδραση στον ρατσισμό.

3. Παρατηρήστε προσεκτικά τις εικόνες:

A.

B.

Γ.

- α. Παρατηρήστε τις τρεις παραπάνω εικόνες και περιγράψτε τι βλέπετε;
- β. Ποια ή ποιες από τις παραπάνω εικόνες νομίζετε ότι εκφράζει/ουν ρατσιστικές απόψεις και ποια ή ποιες αντιρατσιστικές;

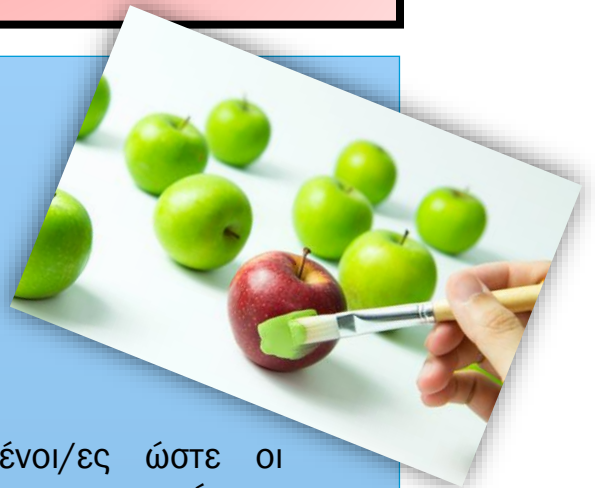
Στην άσκηση 3, η εικόνα Α είναι ρατσιστική. Μπορείτε να φανταστείτε γιατί;

Το να διώχνουμε και το να βάζουμε στο περιθώριο κάποια άτομα ή κάποιες ομάδες ατόμων λέγεται **αποκλεισμός**. Και ο αποκλεισμός είναι το πιο φανερό και σκληρό είδος ρατσισμού.

π.χ. *Να φύγουν οι πρόσφυγες από τη χώρα μας.*

Έξω από τα σχολεία οι μετανάστες.

Στην άσκηση 3, η εικόνα Β είναι επίσης ρατσιστική. Μπορείτε να φανταστείτε γιατί;

Η προσπάθεια που κάνουν ορισμένοι/ες ώστε οι μετανάστες/τριες και οι πρόσφυγες/ισσες να αποκτήσουν τις ίδιες απόψεις με εμάς (π.χ. ίδια θρησκεία) και τις ίδιες συμπεριφορές με εμάς (π.χ. ίδια γλώσσα, ίδιο ντύσιμο) είναι επίσης ρατσισμός. Αυτός ο ρατσισμός λέγεται **αφομοίωση**. Δεν είναι το ίδιο σκληρός με τον αποκλεισμό, αλλά είναι και αυτός επικίνδυνος επειδή δεν σέβεται τις απόψεις, τις συμπεριφορές και τις συνήθειες των άλλων.

π.χ. *Αν θέλουν να μείνουν στην Ελλάδα, πρέπει να μάθουν Ελληνικά.*

γ. Αντιστοιχίστε τις εικόνες της Στήλης 1 με τους όρους της Στήλης 2:

Στήλη 1

A.

B.

Γ.

Στήλη 2

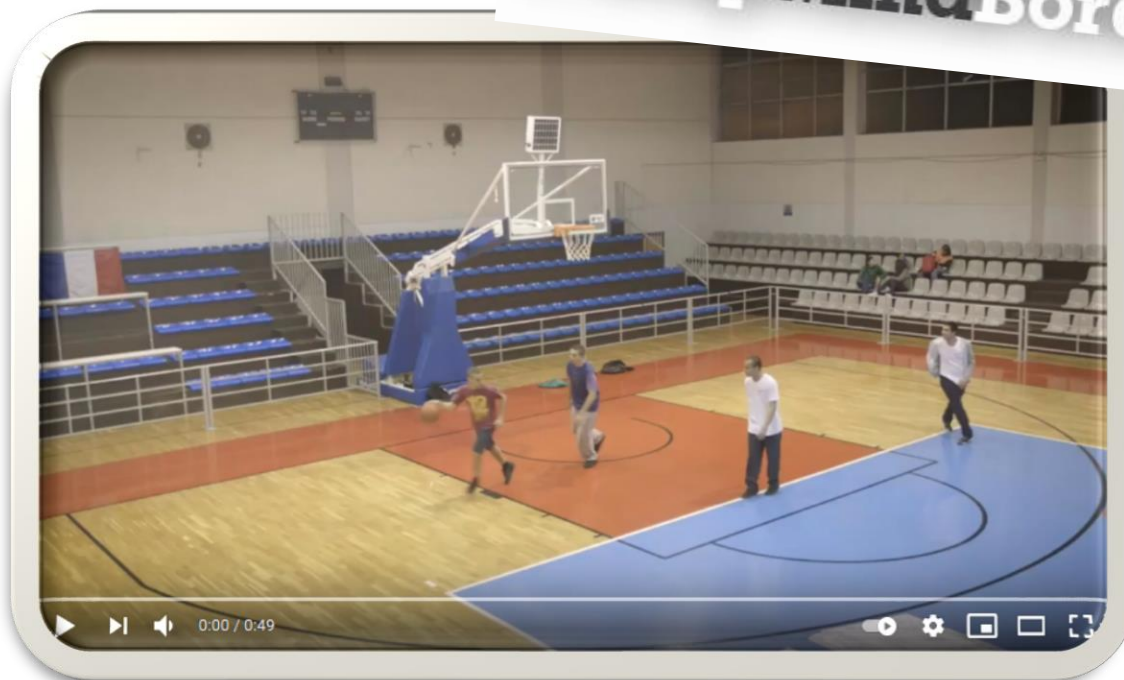
I. Αντιρατσισμός

II. Αποκλεισμός

III. Αφομοίωση

4. Δείτε προσεκτικά το παρακάτω βίντεο.

#StopMindBorders

Πηγή: IOM Greece (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης στην Ελλάδα)
https://www.youtube.com/watch?v=6k_PZADnSD0

Ο έφηβος μαθητής, Gregory Lavrentiades, παίζει με τους συμμαθητές του μπάσκετ σε ένα κλειστό γυμναστήριο. Την στιγμή εκείνη περνά από το γήπεδο ένας έφηβος μετανάστης, τότε ο έφηβος μαθητής τον κοιτάζει με περιφρόνηση, διακόπτει για λίγο το παιχνίδι και λέει:

Μαθητής: Ω ρε μ@λάκα, μα στο δικό μου το σχολείο; Κοίτα ρε τον κ@ριόλη! Είναι βόμβα μικροβίων! Και ρε φίλε, ούτε τη γλώσσα δεν ξέρει να μιλάει. Να πάρει τα μικρόβια και τις αρρώστιες του και να πάει πίσω στη χώρα του που τον καταλαβαίνουν. Τι θέλει εδώ;

Το παιχνίδι μπάσκετ συνεχίζεται, ενώ διακόπτεται ξανά.

Μαθητής: Αυτά σκέφτονταν για μένα κάποιοι συμμαθητές μου, όταν οι γονείς μου με έφεραν στη Γαλλία πριν από επτά χρόνια.

Τα πιο επικίνδυνα σύνορα είναι αυτά που χαράσσουμε στο μυαλό μας. Όλοι το έχουμε βιώσει. Εμείς, μαζί, μπορούμε να τα ξεπεράσουμε. Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης με την υποστήριξη του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής (#StopMindBorders Campaign-The student, 2017).

- α. Από που κατάγεται και που ζει ο έφηβος μαθητής, Gregory Lavrentiades;
- β. Εντοπίζεις κάποια ανατροπή κατά τη διάρκεια του βίντεο; Αν ναι, ποια είναι αυτή η ανατροπή;
- γ. Τι είδους χαρακτηρισμούς χρησιμοποιεί ο Gregory Lavrentiades πριν από την ανατροπή για να αναφερθεί στον νεοφερμένο έφηβο πρόσφυγα/μετανάστη; Βρείτε τους χαρακτηρισμούς αυτούς και καταγράψτε τους στον πίνακα που ακολουθεί:
- δ. Ποιος από τους δύο έφηβους έχει πρωταγωνιστικό ρόλο και ποιος δευτερεύοντα στο συγκεκριμένο βίντεο;
- ε. Σε σχέση με την παρουσίαση των δύο εφήβων:
- I. Πώς παρουσιάζεται οπτικά ο νεοφερμένος έφηβος πρόσφυγας/μετανάστης;
 - II. Πώς παρουσιάζεται οπτικά ο έφηβος μαθητής Gregory Lavrentiades;
 - III. Ποιες διαφορές παρατηρείτε μεταξύ τους;
 - IV. Πού πιστεύετε ότι οφείλονται οι διαφορές στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι δύο έφηβοι;
- στ. Σχετικά με τις παρέες των δύο εφήβων μέσα στο σχολείο:
- I. Ποια φαίνεται να είναι η σχέση του Gregory Lavrentiades με τους συμμαθητές του;
 - II. Ποια φαίνεται να είναι η σχέση του νεοφερμένου έφηβου πρόσφυγα/μετανάστη με τους συμμαθητές του;
 - III. Ποιες ρατσιστικές απόψεις εκφράζονται για να αιτιολογήσουν την περιθωριοποίηση του νεοφερμένου έφηβου πρόσφυγα/μετανάστη;
 - IV. Ποιες αντιρατσιστικές απόψεις εκφράζονται για την στήριξη του νεοφερμένου πρόσφυγα/μετανάστη;
- ζ. Ποιες είναι οι κατάλληλες συνθήκες για να είναι καλοδεχούμενοι οι πρόσφυγες/ισσες και οι μετανάστες/στρίες; Οι συνθήκες αυτές δείχνουν αντιρατσιστικές ή ρατσιστικές απόψεις;
- η. Τελικά, ποιος πιστεύετε ότι είναι ο στόχος του συγκεκριμένου βίντεο;

- I. Ποια χαρακτηριστικά αποδίδονται στον νεοφερμένο έφηβο μετανάστη/πρόσφυγα μέσα από τις φράσεις αυτές;
- II. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι θετικά ή αρνητικά;

5. Δείτε τα ακόλουθα βίντεο, τα οποία προέρχονται από την ίδια αντιρατσιστική καμπάνια* #StopMindBorders με το βίντεο που αναλύσαμε παραπάνω.

Πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=vBbnpWvH4Qc>

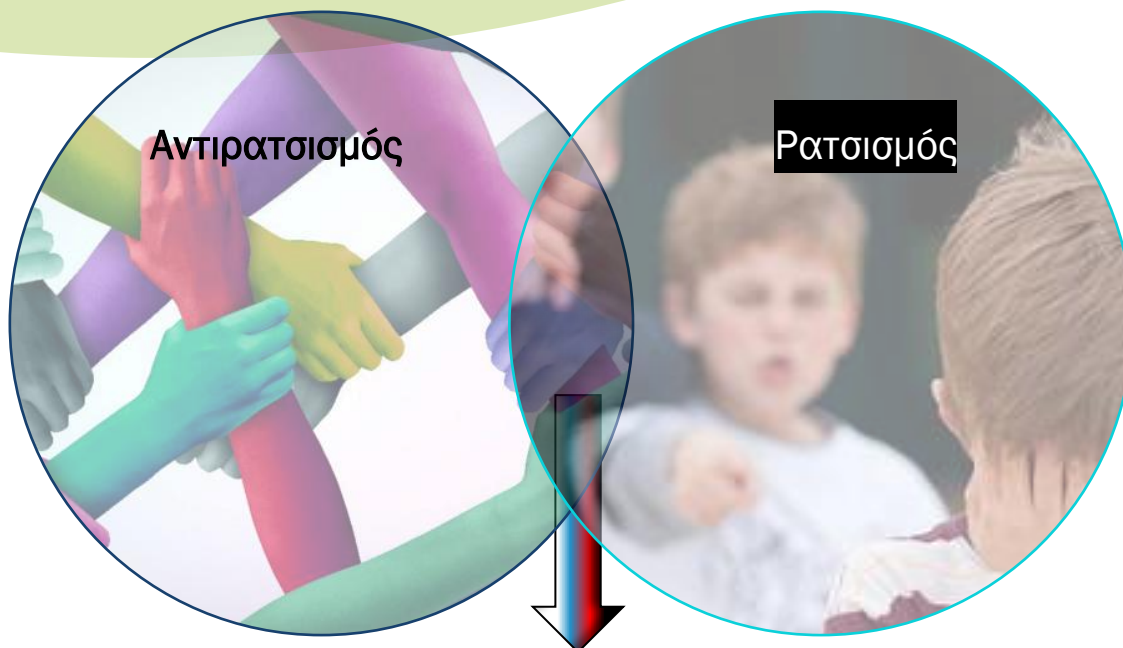
Πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=8unmqNmSW8w>

Πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=ofPhr8NEdfq>

- α. Ποιες ομοιότητες παρατηρείτε στην εξέλιξη των παραπάνω ιστοριών; Ποια είναι τελικά η ταυτότητα των πρωταγωνιστών/στριών;
- β. Γιατί οι νεοφερμένοι/ες πρόσφυγες/ισσες και μετανάστες/στρίες παρουσιάζονται να μην είναι αποδεκτοί/ες από την τοπική κοινωνία;
- γ. Πώς φαίνεται ότι κατάφεραν οι πρωταγωνιστές/στρίες να γίνουν αποδεκτοί/ες από την τοπική κοινωνία; Τελικά, τι πρέπει να κάνουν οι νεοφερμένοι/ες πρόσφυγες/ισσες και μετανάστες/στρίες, ώστε να γίνουν αποδεκτοί/ες;
- δ. Πιστεύετε ότι η καμπάνια αυτή έχει πετύχει να υποστηρίξει τους/τις πρόσφυγες/ισσες και μετανάστες/στρίες και να ανατρέψει τις ρατσιστικές απόψεις απέναντί τους; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

* Καμπάνια ονομάζεται η εκστρατεία ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, προβολής ή προώθησης κάποιου ζητήματος, βλ. Βικιλεξικό, <https://el.wiktionary.org/wiki/%CE%BA%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AC%CE%BD%CE%B9%CE%B1>

Ρευστός ρατσισμός

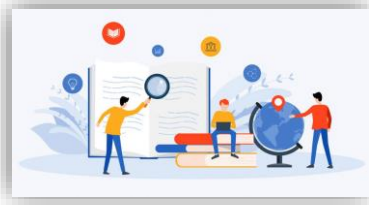
Τα βίντεο από την καμπάνια #StopMindBorders έχουν και στοιχεία **αντιρατσισμού** και στοιχεία **ρατσισμού**. Αυτό λέγεται ρευστός ρατσισμός. Ο ρευστός ρατσισμός υπάρχει συνήθως σε κείμενα που, εκ πρώτης όψης, φαίνονται αντιρατσιστικά, αλλά έχουν στοιχεία αποκλεισμού ή/και αφομοίωσης των μεταναστών/τριών και των προσφύγων/ισσών. **Δεν είναι εύκολο να καταλάβουμε τον ρευστό ρατσισμό και γι' αυτό το λόγο είναι πολύ πιο ύπουλος από τον ρατσισμό.**

π.χ. Δεν είμαι ρατσιστής, αλλά οι μετανάστες έχουν διαφορετική θρησκεία από εμάς.

Δεν είμαι ρατσίστρια, αλλά δε θέλω τους πρόσφυγες στη χώρα μου.

6. Γνωρίζετε άλλες καμπάνιες ή άλλου είδους αντιρατσιστικά κείμενα που να στοχεύουν στην υποστήριξη των προσφύγων/ισσών και μεταναστών/στριών;

Βρείτε τέτοιου είδους κείμενα τα οποία να σας φαίνονται ενδιαφέροντα και φέρτε τα στην τάξη για να τα συζητήσετε με τους/τις συμμαθητές/τριές σας.

- I. Στα κείμενα που βρήκατε, με ποιες γλωσσικές εκφράσεις χαρακτηρίζονται οι πρόσφυγες/ισσες και οι μετανάστες/στρίες;
- II. Αν πρόκειται για κείμενα με εικόνες ή για βίντεο, πώς παρουσιάζονται οπτικά οι πρόσφυγες/ισσες και μετανάστες/στρίες;
- III. Ποια χαρακτηριστικά φαίνεται να έχουν οι πρόσφυγες/ισσες και οι μετανάστες/τριες στα κείμενα αυτά;
- IV. Τα κείμενα αυτά πετυχαίνουν τον αντιρατσιστικό τους στόχο ή υπάρχουν σε αυτά και ρατσιστικές απόψεις;

7. Φτιάξτε τη δική σας καμπάνια!

A) Χωριστείτε σε 4 ομάδες και αναλάβετε μία από τις παρακάτω καμπάνιες. Σας προτείνουμε οι καμπάνιες σας να είναι σε μορφή βίντεο που θα παρουσιάσετε στην τάξη σας:

A.

Κάθε χρόνο στις 18 Δεκεμβρίου γιορτάζουμε την Παγκόσμια Ημέρα Μεταναστών/τριών. Στο πλαίσιο του εορτασμού αυτού φτιάξτε μια καμπάνια στην οποία **οι νεοφερμένοι/ες μετανάστες/στρίες (π.χ. μετανάστες/τριες γονείς συμμαθητών σας, συγγενείς και φίλοι/ες σας με μεταναστευτικό υπόβαθρο)** θα μιλούν για τις εμπειρίες τους στη νέα χώρα όπου ζουν. Η καμπάνια αυτή θα προβληθεί στη **διαδικτυακή σελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες**.

B.

ΔΗΜΑΡΧΟΣ

Ο Δήμος κάλεσε το σχολείο σας να φτιάξει μια καμπάνια στην οποία **κάτοικοι της πόλης σας** να μιλούν για τις δικές τους εμπειρίες με μετανάστες/τριες και πρόσφυγες/ισσες που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή σας. Η καμπάνια αυτή θα προβληθεί στο **τοπικό τηλεοπτικό κανάλι**.

Γ.

Μια οργάνωση που ασχολείται με τα δικαιώματα των προσφύγων/ισσών και μεταναστών/τριών κάλεσε το σχολείο σας να φτιάξει μια καμπάνια στην οποία **άτομα που εργάζονται με νεοφερμένους/ες πρόσφυγες/ισσες και μετανάστες/στρίες (π.χ. εκπαιδευτικοί, εργαζόμενοι/ες σε Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων)** να μιλούν για τις εμπειρίες τους μαζί τους. Η καμπάνια αυτή θα προβληθεί στη **διαδικτυακή σελίδα της ΜΚΟ**.

Δ.

Ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων καλεί την τάξη σας να φτιάξει μια καμπάνια στην οποία **νεοφερμένοι/ες μαθητές/τριες πρόσφυγες/ισσες και μετανάστες/στρίες** να μιλούν για τις εμπειρίες τους από το σχολείο. Η καμπάνια αυτή θα προβληθεί στη **διαδικτυακή σελίδα του σχολείου σας**.

Β) Παρουσιάστε τις καμπάνιες που φτιάξατε στην τάξη και συζητήστε:

- α. Σε κάθε καμπάνια ποιοι/ες είναι οι πρωταγωνιστές/στριες;
- β. Πώς παρουσιάζονται οι πρόσφυγες/ισσες και μετανάστες/στριες στα κείμενα/καμπάνιες που δημιουργήσατε;
- γ. Παρατηρείτε ομοιότητες και διαφορές στις απόψεις που εκφράζονται για τους/τις πρόσφυγες/ισσες και μετανάστες/στριες στα κείμενα/καμπάνιες που δημιουργήσατε;
- δ. Τι πιστεύετε, οι καμπάνιες που φτιάξατε έχουν αντιρατσιστικά μηνύματα, ρατσιστικά μηνύματα ή και τα δύο (δηλαδή είναι κείμενα ρευστού ρατσισμού);

